

ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСЕРЕДОК РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Маковська Вікторія Валеріївна, методистка

НМЦ професійного розвитку педагогічних працівників

ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка

Анотація. Закцентовано увагу на державних гарантіях щодо здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами, на умовах отримання освіти в інклюзивних групах, важливості компетентного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: особливі потреби, дошкільний вік, безпечний осередок.

Одним із пріоритетів розвитку будь-якої демократичної держави, основним чинником реформування системи інституційного догляду та виховання дітей є інклюзивне навчання. Таке навчання гарантовано забезпечує доступ до освіти дітей з особливими потребами в закладах освіти за рахунок застосування таких методів навчання, що враховують індивідуальні особливості всіх без винятку дітей.

Філософія інклюзії базується на вірі в те, що кожна людина з вадою має отримати освіту і для цього мають бути створені сприятливі умови в закладах освіти. З цією метою передбачено внесення істотних змін в культуру, політику та практику закладів, оскільки в основу інклюзивного навчання покладено ідеологію, що виключає будь-яку дискримінацію, забезпечує рівноцінне ставлення до всіх дітей з особливими освітніми потребами.

В закладах дошкільної освіти України продовжуються незворотні процеси щодо забезпечення інклюзивного навчання, створення ефективного середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Увага зосереджується на соціалізації дітей та якості навчання. Для досягнення цієї мети створюється інклюзивне освітнє середовище – сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних

об'єктів, необхідних для успішного навчання та виховання всіх дітей, це система впливів на формування особистості дитини як основного ресурсу, що визначає поступальний рух суспільства.

В основі інклюзивного навчання – право на освіту для всіх дітей, що проголошено й унормовано в міжнародних, відповідно й українських законодавчих та нормативних документах, а саме: Конвенція ООН про права дитини (1989), Конвенція ООН про права людей з інвалідністю (2006), Конституція України (ст. 53), Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про дошкільну освіту» (2018), Закон України «Про охорону дитинства» (2001), Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991), Положення про дошкільний навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2003, Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах» від 06.02.2015, Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Плану заходів, спрямованих на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю» від 20.02.2017 та ін.

В Україні науково-педагогічною та педагогічною спільнотою створені і активно використовуються різні Програми для розвитку дітей з особливими освітніми потребами, зокрема: Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт», Програма розвитку дітей «Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення», Програмно-методичний комплекс «Програма розвитку дітей сліпих та зі зниженим зором від народження до 6 років», Програма розвитку дітей «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення», Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку, Програма розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату, Програмно-методичний комплекс для дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення, Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей

старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, Програмно-методичний комплекс програма розвитку дітей сліпих та зі зниженим зором від народження до 6 років, Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко» та ін.

Отже, в Україні на державному рівні гарантовано всім дітям право на освіту і триває процес створення умов задля реалізації цього права в закладах освіти різних форм власності незалежно від статі, раси, національності, соціального та майнового стану, стану здоров'я, місця проживання дітей з особливими потребами.

Розглянемо питання щодо вибору батьками дітей з особливими освітніми потребами того осередку в якому дитина дошкільну освіту зможе здобувати в безпечному, неконфліктному, комфортному інклюзивному середовищі. Щоб укомплектувати інклюзивну групу, необхідно зробити кроки на зустріч: батьки подають документи, засновник, у підпорядкуванні якого знаходиться заклад, створює умови, адаптовані до потреб дитини з особливими освітніми потребами. Зокрема зосереджується увага на доборі вузьких спеціалістів, розробленні індивідуальної програми розвитку дитини відповідно до рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру, створенні повноцінного предметно-розвивального середовища.

Відповідно до Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах наповнюваність інклюзивної групи має бути не більше 15 осіб. Дитина з особливими освітніми потребами може перебувати в інклюзивній групі закладу дошкільної освіти до семи-восьми років, якщо є відповідний рекомендаційний висновок інклюзивно-ресурсного центру.

Сприятливе соціальне середовище є вихідною умовою вирішення проблем інклюзивної освіти. Поза всяким сумнівом, компетентність вихователів є однією з умов ефективності інклюзивного навчання в закладів дошкільної освіти. Педагоги мають володіти вміннями: формувати готовність здорових дітей до позитивної спільної взаємодії з дітьми, які потребують корекції розвитку; проводити роботу з родинами здорових дошкільників щодо надання їм інформації про осіб з

порушеннями в розвитку; здійснювати моніторинг розвитку дітей, що мають труднощі в засвоєнні знань, різних видів діяльності та адекватно оцінювати причини, якими спричинено ці труднощі; своєчасно виявляти відхилення у розвитку дошкільників та під керівництвом корекційного педагога приймати участь у проведенні правильного психолого-педагогічного супроводу дітей, які потребують корекції розвитку; здійснювати індивідуальний та диференційований підхід до вихованців.

У процесі практичної діяльності доведено, що організувати освітній процес в умовах інклюзивного закладу освіти можливо лише спільними зусиллями колективу освітнього закладу, родини, медичного закладу, і ці зусилля мають бути не стихійні і хаотичні, а цілеспрямовані і планомірні. Після зарахування дитини у дошкільний заклад й укладання договору між закладом і батьками (законними представниками) за згодою останніх учасники групи проводять обстеження дитини, за результатами якого складають індивідуальну програму її психолого-педагогічного супроводу. Вони також розробляють гнучкий розклад занять з урахуванням індивідуальних особливостей та діагнозу дитини, циклограму роботи фахівців з цією дитиною.

В інклюзивному закладі освіти чільне місце займають консультації фахівців, серед яких: індивідуальні і тематичні бесіди, міні-поради батькам, тренінги, круглі столи з обміну досвідом. Під час таких заходів батьки: одержують необхідну підтримку й інформацію про те, як реалізовувати програму комплексної реабілітації, підтримувати спокійну, доброзичливу атмосферу співпраці, правильно організувати розпорядок дня і харчування, заняття в домашніх умовах; ознайомлюються з основами спеціальної та дитячої педагогіки і психології.

Група психолого-педагогічного супроводу також координує діяльність усіх учасників освітнього процесу, що допомагає педагогам: колегіально визначати загальні завдання корекційно-розвиткової роботи; простежувати динаміку розвитку дітей з метою визначення подальшого освітнього маршруту; здійснювати

індивідуальну роботу з дітьми з урахуванням особливостей їхніх діагнозів; забезпечувати наступність з виконання індивідуальної програми розвитку дитини у роботі всіх фахівців.

Висновок. В Україні широкого розвитку набуває інклюзивне навчання в закладах дошкільної освіти метою якого є – дитина з особливими освітніми потребами безперешкодно відвідує звичайний заклад дошкільної освіти, що знаходиться поруч з місцем проживання; навчається й виховується разом зі своїми ровесниками, які не мають вад, проте толерантно і з розумінням ставляться до потреб інших.

Діти з особливими освітніми потребами відповідно до Конвенції про права дитини, що відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства, мають право задовольняти власні потреби так само, як і всі інші члени суспільства. Українське суспільство бере зобов'язання надавати можливість кожній дитині, незалежно від її потреб та інших обставин, повністю реалізувати свій потенціал, приносити користь суспільству й стати повноцінним його членом.

Залучання дітей з особливими освітніми потребами в освітній процес закладу дошкільної освіти має змінити передусім установки дорослих до дітей, адже у всіх дітей є особливості і особливі освітні потреби є теж в усіх. Раннє залучення дітей з особливостями розвитку до діяльності в колективі здорових однолітків сприяє розвитку в них самостійності, впевненості, сміливості, інших особистісних якостей. Інтегрування дітей з особливостями розвитку в масові заклади дошкільної освіти – це прогрес і процес, що активно шириться в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загородня О.А. Актуальні питання системи освіти для дітей з особливими освітніми потребами в сучасному вимірі. Збірник матеріалів молодіжного форуму

«Молодь і науковий прогрес в соціально-економічному розвитку суспільства».
Кам'янець Подільський, 2019. – С. 79-82.

2. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикєєва О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. — К.: ТОВ «Видавничий дім “Плеяди”», 2013. – 100 с.

3. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с.

4. Чупахіна С.В. Діяльність педагога в умовах інклюзивної освіти в сучасних ДНЗ. Педагогічний дискурс, 2012. – Вип. 12. – С. 406-410.

5. Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF> - Назва з екрана.